

N:o 173.

Af Herr Jöns Pehrsson; Om dels afslag och dels nedsättning i åtskilliga af Kongl. Maj:t i dess proposition angående statsverkets tillstånd och behof äskade anslag.

Ehuru det troligen är förspild möda att yrka någonting, vare sig i motion eller muntligt, föranleder dock den Kongl. propositionen N:o 1 till 1874 års Riksdag otvunget anledningar till framställningar om hvarjehanda förhållanden. Propositionens innehåll är i de flesta fall minst sagdt sorgligt; då man i flera år talat om besparingar och indragningar, mötes man med motsatsen i ganska hög grad.

Talet om ökade löner och dyrtidstillägg skulle i några fall kunnat få befogenhet för sig, om det gällt lägre lönegrader i vissa af embetsverk, men som det nu är framställt saknar det stöd af så väl billighet som rättvisa; tager man i betraktande att embetsmännen allt sedan dyrtidstillägget 1858 och äfven i de dåliga åren haft sin goda lön, då andra medborgare nästan saknade sitt knappa bröd, och ville så taga nödig hänsyn till den arbetsprodukt och den arbetstid, som de flesta embetsmän ännu för sin lön verkställa, finnes att de äro bättre lönade än enskilde arbetare för ett lika ansträngande arbete. Rätten och utsigten till pensioner torde motväga den högre kostnad embetsmannen mot den enskilde nedlagt på sin embetsmannabildning.

Det högljudda rop för nödvändigheten af löneförökning, därför att den fria arbetarens villkor med förstånd och sparsamhet kunna vara dragliga och nästan bra, visa ett betecknande drag af vederbörande, hvilka tagit detta som skäl för sin framställning. Man skulle kunna läsa mellan raderna sådana tankar som dylika: har den fria arbetaren nu fått det bra, måste statens arbetare hafva det så förbättradt, utan afseende på behof, så att den förut varande stora ojemnheten skall kunna fortfarande

ega bestånd. Menniskonaturen är i allmänhet sådan hos den civiliserade individen, att den nog framställer sina behof, så gjorde landets folkskollärare med rätta, hvarföre man kan förundra sig öfver regeringens betecknande drag med sin befallning till rikets embetsmän att inkomma med förslag till löneförhöjningar: månne det är ett försök att med hjälp af embetsmännen i grund och botten omintetgöra tidens växande demokrati. Skall detta lyckas? Måhända till en tid, men aldrig i längden.

Det är sorgligt: obetänksamheten hos äfven en stor del andre personer att instämma i veropet öfver den dyra tiden med och utan skäl, men nog finns i högre grad en mängd enskilde, som lida deraf lika mycket eller mera än tjänstemannaklassen; men i det stora hela näste det vara äfven en angenäm glädje att den redlige, frie arbetaren kan med förstånd bereda sin ekonomiska välgång. Vill man naturtroget och sanningsenligt jemföra arbetet med den frie arbetaren och embetsmannen, så är det ostridigt de sistnämnde som ännu hafva fördelen på sin sida, och torde hafva varit klokast de hade ännu tegat med dyrtidstillägg, med undantag för några få lägre grader i några verkliga arbetande embetsverk, men i stället ansträngt sig med en genomgripande reorganisation och förenkling af arbetssättet, detta torde varit den väg på hvilken vederbörande bort försöka sig.

Då jag nu går att vid några af hufvudtitlarne yrka nedsättning, förekomma vid den andre att förökning äfven för justitieråden och Hofrättens tjänstemän yrkas, dervid icke principen i protokollet den 19 December 1873 fått gälla för de förstnämnde, hvilkas löner skulle ökas från 8 till 10,000 riksdaler, och för Hofrätterna är begäran så mycket mer oförsvarlig, som man söker förgäfvos efter förslag till förändrad arbetsordning för Hofrätterna, hvarigenom dess ledamöter kunde få arbeta mer än 5 à 6 timmar om dagen, 6 à 7 månader om året, om någon dylik förändring vidtoges, och i alla afseenden är anslaget tillräckligt; och om man ville tänka sig den omständigheten, att vid alla Håradsrätter är det i allmänhet endast domaren som dömer, då sällan nämndens mening blir den gällande; och om man kan tänka sig att 3 à 4 hofrättsledamöter döma lika rätt som flere, kunde en betydlig besparing uppstå för Hofrätternas utgifter.

Uppmärksamheten kan ej annat än fästas på den omständighet, att Göta Hofrätt icke på flera år haft någon president, utan ett hofrättsråd skött platsen; talar icke ett sådant förhållande för presidenternas afskaffande, när göromålen dem förutan kan gå sin jemna gång. Då man granskar staten för löner och dyrtidstillägg, finnes lön upptagen för både

presidenten och den hofrättsledamat som sköter presidentbefattningen i Göta Hofrätt.

I Skånska Hofrättens aflöningsstat finnes upptaget lön för tvänne hofrättsråd, som ej heller, hvad den ene beträffar, tjenstgjort i Hofrätten på länge; att nämnde herrar i nämnda tvänne Hofrätter upptagas till lön på stat och dyrtidstillägg, men tjenstgöra och uppbära aflöning som Statsråd i Stockholm, tyckes vara besynnerligt. Mycket vore här att relatera, men den som vill kan nog sjelf läsa och göra sina slutsatser; det formriktigaste sätt för yrkandenas framställande är jag oviss om, men förmodar det lämpligast kan ske här vid andra hufvudtiteln i ett gemensamt yrkande för alla sådana rörande dyrtidstillägg och löneförökningar, och så länge man ej ser några verkliga reformförslag, som förenkla arbetsättet och förminska tjenstemännens antal, kan jag för min del ej biträda hvarken löneförökning eller dyrtidstillägg, och allra minst kan det sistnämnda komma i fråga för 1874, för hvilket år staten är reglerad och lönebeloppen bestämda; får icke detta ega bestånd, är det ett fullkomligt narrverk med allt tal om riksdagar och statsreglering.

Vid andra hufvudtiteln yrkas,

- 1:o att alla löneförökningar och dyrtidstillägg måtte afslås, intill dess en genomgripande reorganisation med embetsverken företages med förenkling i arbetsättet och indragning af tjenester till vinst för statsverket;
- 2:o att presidentbefattningen i Göta Hofrätt förklaras skola indragas, och den derfor utgående lönen, 9,000 riksdaler, inbesparas till statsverket;
- 3:o att extra anslaget till Lagbyrån indrages;
- 4:o att begärda anslaget till fängelsebyggnad i Ystad ej måtte beviljas.

Lagbyråns arbetsprodukt tyckes vara mycket otillfredsställande, och då de flesta dess ledamöter stå på Högsta Domstolens och Justitierevisionens stat, torde ej dessas göromål förhindra att utom särskildt anslag uträtta så litet som Lagbyråns arbete hittills visat sig.

Då så ofantliga kostnader vågas på fängelsebyggnader i Malmö, Göteborg och Stockholm och med de lättare transportanalter som finnas och fortfarande ökas, skulle vara mer än sorgligt om ytterligare fängelser skulle nödvändigt fordras, som omöjligt kan för närvarande erfordras. Klokare torde vara att förmildra strafflagen för vissa mindre brott, hvarigenom fångarnes antal, utan våda och men för samhället, skulle minska.

Fjerde hufvudtiteln.

Vid denna hufvudtitel vore alltför mycket att anmärka, och jag hoppas att det Utskott, som behandlar den, gör allvarsamma nedsättningar deri. Men några förhållanden framträda sådana, att man ej kan låta dem stillastående få behandling i Utskottet, utan att förut deremot hafva gjort anmärkningar; dervid förekommer först framställningen om två millioner kronor för befällets bostadsbostälens fardagsår. Då emellertid det befäl, som tillträdt sin tjänst sedan den 8 April 1862, är skyldigt, när så påfordras, underkasta sig löneroglering, och då nu i hela arméen ej tjänstgöra mer än 87 officerare, som tillträdt sin befattning före 1862, och 23 sistnämnda år (månad och dato obekant) af till och med underlöjtnants grad; underofficerarnes antal, som tjänat före 1862, har jag ej ännu fått uppgift öfver, men är detta antal antagligen mycket ringa, hvaraf följer att mycket ringa antal befäl äro så gamla i tjänst, att de mot sin vilja kunna skiljas från innehafvande boställe utan ersättning. Till allt befäl som efter sagda år 1862 tillträdt boställe kan rimligen ej behöfva betalas fardagsår; enkla sättet är att endast uppsäga dem från sina boställen, då de böra utan ersättning afträda nästa derpå följande laga fardag. Härutaf följer att en mycket ringa summa erfordras till aflösning af bostadsboställen till den del, som derå kan vara lagligen berättigade, antagligen ej uppgående till 130,000 riksdaler, och frågan synes vara allt för litet utredd och äfven med fästadt afseende på hvad i nästa framställning göres, synes att en närmare utredning först bör försiggå om det antal befäl och underbefäl, som tillträdt boställen före den 8 April 1862.

5:o att Riksdagen ej måtte bifalla den nu gjorda framställningen.

Vidare förekommer en stat under benämningen Generalitetet, hvar till fordras 51,000 riksdaler aflöning, och för så vidt man kan döma af tillgängliga handlingar, finns icke denna korps i verkligheten till sin helhet; Konungen och Kronprinsen af Danmark äro upptagne i statskalendern såsom ledamöter, vidare Silverstolpe, Stedingk och Wrede afskedade med pension, som jag tror, och de öfrige, Björnstjerna och Abelin, äro uppförde på andra stater. Man hade trott att, då sista Riksdagen ingick på bifall till Regeringens förslag om Generalstabens bildande, man nu skulle undgått se den fixerade staten: Generalitetet, ty jag kan icke tro att derifrån betalas aflöning hvarken till Konungen eller Kronprinsen af Danmark

Danmark, ej heller till de tre förstnämnde af ofvan uppräknade herrar, hvilka för längesedan fått afsked med höga pensioner.

6:o Jag yrkar att staten och anslaget till Generalitetet må helt och hållet indragas och benämningen Generalitetet må utgå vid statsregleringens uppgörande.

Rörande frågan om löneförökning och dyrtidstillägg kunde jag helt enkelt yrka detsamma som vid andra hufvudtiteln utan vidare motiv, men jag anser frågan vara sådan, att den förtjenar litet närmare skärskådas. Som erfarenheten bekräftat, har man steg för steg fått än den ena än den andra partiela förändringen genomförd i försvarsväsendet, då likväl hufvudfrågan ännu står på samma oafgjorda ståndpunkt, som den stått de senaste sextio åren. Min åsigt har städse varit, att det är politiskt oklokt att ingå på några partiela förändringar, förrän hufvudfrågan blifvit afgjord och sanktionerad, nemligen sättet för arméns anskaffning och aflöning, men jag har icke fått rätt; de ledande och äldre männen i Riksdagen hafva gått in på än den ena än den andra partiela förändringen. Skulle nu ytterligare sådana bifallas, vill den misstanken icke öfvergifva mig, att vi ännu en lång, lång tid få behålla det välsignade och mer än odugliga indelningsverket. Trenne skäl styrka denna min misstanke, det ena att Regeringen fått försvarskrafterna så pass förbättrade, hvartill den, efter menskligt förnuft att döma, synes påräkna krigsmakten, nemligen inre maktens försvar, i fall den hotades; det andra, att Regeringen ej visat sig rätt angelägen om förändring i hufvudsaken, och det tredje, att när förslag i hufvudsaken framkommer, ställes det så oantagligt och betungande som möjligt, och om än vi, som förfäktat indelningsverkets afskaffande, inginge på nära hvilket omöjligt förslag som helst, skulle man måhända få se det just då blefve våra motståndare hittills, som då blefve så väl våra som Regeringens motståndare, som just afslår Regeringens förslag och de sålunda få behålla sitt kära indelningsverk; en sådan procedur kunde i deras ställning till frågan vara förlåtlig nog och kanske ej den olyckligaste för landet. Den som lefver får väl se hvad som sker. Det hvilar ock ett annat anmärkningsvärdt förhållande vid dessa lönerogleringar och dessa löneförökningar, det är ju naturligt att, när det stora antal embetsmän och armébefäl blir väl försedt och förnöjdt, ökas motståndet mot reformer i hufvudfrågan, och det vore mycket att beklaga, om de politiska insigterna vore så korta eller lättrogna, att man ingår på vidare partiela förändringar, förrän hufvudfrågan blir af Riksdagen afgjord och af Regeringen sanktionerad.

Med stöd af det anförda hemställes,

7:o att hvad som är föreslaget i lönetillökning och dyrtidstillägg åt arméns befäl och tjenstemän samt embetsverk under fjerde hufvudtiteln måtte varda afslaget för närvarande, och först afgöras i sammanhang med blifvande armé-organisationen.

Då man genom Kongl. Maj:ts trontal vid Riksdagens öppnande med glädje funnit, att landets vänskap med främmande makter är det mest tillfredsställande, så om någonting kunde förvåna, är det den mani som råder att oupphörligt excercera gammal öfvad tropp. Det är alldeles omöjligt att en öfvad soldat kan glömma sitt yrke, om han ej repeterar det hvarje år, när man äflas om att med och utan skäl höja löner och gifva dyrtidstillägg åt befäl, men alldeles glömmar bort en faktor i räkningen, som heter rust- och rotehållare; hur dyrköpt knekt eller kavalierist blir för dem tycks ej bekymra vederbörande; funnos beräknande förmåga eller god vilja och *då*, efter menskligt sätt att döma, inga faror hota vårt land, och gammal utlärd krigsman väl någon gång skall kunna sitt yrke, är förunderligt att hela armén skall ut hvarje år på regementsmöten; omständigheter tyckas nu vara sådana att det vore skäl se litet äfven på rust- och rotehållarnes sida och sålunda tills vidare endast hålla regementsmöten med det utlärdas manskapet hvartannat år. Denna åsigt har jag länge, ehuru förgäfves, förfäktat, den har nu mera än förut skäl för sig, då väl nu ej ett nytt exercisreglemente är att inlära.

På stöd af det anförda yrkas,

8:o att anslaget till arméns vapenöfningar och fälttjänst-öfningar nedsattes med 600,000 riksdaler för år 1875, och att regementsmöten för sagda år inställas.

De äskade nybyggnaderna i Christianstad äro ännu icke nödvändiga; att vederbörande få en tillförordnad professor att afge hvilket utlåtande som helst visas i denna sak, men att någon med praktiskt förstånd kan fästa sig vid sådana utlåtanden är mer förunderligt; om jordmånen vore osund i de nuvarande stallbyggnaderna, hvad hindrade väl att för ringa kostnad bortskaffa denna jord och torrlägga platsen samt ditföra klappersten och stridt grus, samt ordna afloppstrummor och sålunda på ett fuktfritt, sundt stall. Då byggnaderna äro hvarken så otillräckliga eller bristfälliga att de nödvändigt måste ombyggas, om ock ej kanske så beqvämt belägna som vederbörande önskade, men göromålen vid artilleriet ej äro mera trägna än att god tid finnes för dessa byggnaders begagnande, torde nog ännu ett tiotal af år kunna förgå förrän byggnaderna behöfva ombyggas. Man påminner sig ett liknande för-

hållande för 5 à 6 riksdagar sedan, om inköp och nybyggningar i Malmö för Husar-regementet Konung Carl den Femtonde; Riksdagen afslog begäran; sedan har eget nog behovet ej yppat sig.

Vid sådant förhållande

9:o torde Riksdagen för närvarande afslå begäran om nybyggnader i Christianstad.

Vid sjetten hufvudtiteln förekommer bland annat mycket som vore att anmärka: vid jernvägstrafik-styrelsen en post att utgå för innevarande år på 850,000 Riksdaler till hufvudsakligen nya byggnader af vaktstugor och för banbetjeningen; den, som något närmare känner förhållandena, vet att vid de allra flesta landsstationer framträder den enskilda spekulationen, och det är ganska lätt för banbetjeningen få för billiga pris tjenliga bostadsrum, och hvad det afser det ökade antalet vaktstugor torde ganska få sådana vara nödvändiga; den minsta saken och kostnaden blir byggnadernas uppförande, den större deremot deras framtida underhåll. Banbetjeningen vid ban- och trafikafdelningarne äro, förutsatt de förståndigt och ändamålsenligt användas, tillräckliga utomhus och vid flera stationer till öfverflödigt antal inomhus till der förefallande göromål, hvaremot vid maskinafdelningen torde behövas ökade arbetskrafter. I några städer och större landsstationer kan måhända vara skäl få några få bostäders uppförande, men detta med sparsamhet, som synes att ehuru bruttoinkomsten och trafiken detta år stigit till en mycket hög siffra, men det mesta deraf har åtgått till förökade omkostnader, så att nettobeloppet af den ökade trafiken blifver en ringa bråkdel. Det synes således, som man med all försigtighet måste tillvägagå med anställandet af nya byggnader och personal; den tid kan komma då skogarne blifva borthuggna i jernbanornas närhet, trafikinkomsten minskas mer än någon beräknar.

10:o Med stöd af dessa förhållanden anser jag icke att mera än en mindre del bör anslås till vaktstugor och nya bostadsbyggnader vid några få stationer.

Då man har öfverflöd på statsinkomster och använder dem likt och olikt, har man dock icke blicken fäst på ett mer än viktigt förhållande, nemligen utdikning af sankar, vattensjuka trakter för beredandet af odlingsbar mark i mellersta och södra Sverige; 100,000 riksdaler äro visserligen föreslagna; får ej odling fortgå i jemubredd med skogssköfvingen, torde vissa orter blifva mindre beboeliga; jag vill visst icke hafva något anslag eller gåfva, men jag ville hafva en tillräcklig summa och villkoren så billiga att saken fästade spekulationen vid sig, det vore väl behöfligt att den vände sig litet ifrån skogsspekulationen och något mera

åt odlingsföretagen i många delar af landet; välsignelsen och frukterna skulle icke uteblifva, om statsmakterna fästade synnerligt afseende vid detta förhållande.

Jag vågar därför föreslå,

11:o att 500,000 kronor anvisas som lånefond för år 1875, för utdikning af sankta trakter för beredandet af odlingsbar mark, och att räntan bestämmes till 5 procent, deraf 1 eller 2 som årlig amortering.

Man envisas med byggandet af storartade anläggningar för Veterinär-institutet i Stockholm; det är icke rätta platsen för en sådan inrättning lika litet som för Skogs-institutet som är en alldeles förfelad inrättning af naturliga skäl; veterinärlärdomen kan ej utan praktik i sammanhang med teorien lända till nytta, och då läroanstalten i Skara behålles blir ett stort institut obehöfligt och kan förenas med och anläggas i sammanhang med Landtbruks-institutet vid Ultuna såsom det mest centrala beläget nära Stockholm. Kostnaden för byggnaden och framtida underhåll skall blifva en bråkdel mot i Stockholm. Landtbrukslärare och veterinärlärare hafva så naturliga sammanhang i flera delar, att samma lärare i de flesta fall kan gifva undervisning i båda; tid härtill hafva de också.

Med afseende på denna fråga yrkas:

12:o Riksdagen afslår begäran om Veterinär-institutets nybyggande, och att i sammanhang dermed begäres i underdånig skrifvelse, att undersökningar och kostnadsförslag uppgöras för Veterinär-skolans förläggande till Ultuna i förening med dervarande Landtbruks-institut.

Min motion har gått vida äfven i volym för en sådan och skulle blifva större, mycket större, om allt som förtjenade anmärkas skulle vidröras; men jag har förväntat att Stats-Utskottet gör allt, dit jag anhåller få denna motion remitterad.

Stockholm den 29 Januari 1874.

Jöns Pehrsson,
från Kronobergs län.